

- *История и философия на химията* •
- *History and Philosophy of Chemistry* •

ХИМИЧЕСКАТА КНИЖНИНА НА ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ. 5. ПОПУЛЯРНИ КНИГИ ПО ХИМИЯ

Б.В. ТОШЕВ

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Петата част на пълната библиография на химическите книги в Царство България (1878-1946) съдържа списък на издадените в този период научно-популярни книги, предназначени за широк кръг читатели. Включени са и няколко книги, които дават представа за образа на химическата колегия в българското общество, както и няколко книги в защита на научната и професионална етика. Статията предлага няколко щрихи от живота на един от най-ревностните автори и преводачи на химическа литература – Георги Кованов. Особено популярната след 1938 г. книга на Ева Кюри за Мадам Кюри е обект на специално внимание. Коментирана е ролята на научно-популярната литература по химия за поддържане на интереса на младите поколения към природните науки.

Увод

Научно-популярната литература е от голямо значение за привличане на младите поколения на полето на науката. Тези книги често пораждат желание за знания и самоусъвършенстване. Те намират и по-възрастни читатели, защото любознателността е изконно човешко качество. Някои намират в тази литература ценни съвети и рецептури с приложение в бита,

земеделието, занаятите, медицината. Обедняването и отсъствието на интерес към такава литература е лош белег за обществото.

Професионални автори, учители, публицисти и известни учени са пробвали перото си, пишешки научно-популярни книги, които са на границата между научния и художествения жанр. Освен оригиналните съчинения има и много преводни издания, някои от които са от прочути учени със световна слава като Фарадей, Тиндал, Ферсман, Оствалд, Арениус.

Настоящата статия съдържа пълна библиография на химическите научно-популярни книги, издадени в периода на Третото българско царство (1878-1946). В допълнение са дадени щрихи от живота на един от най-ревностните популяризатори на химията — Георги Кованов, активен член на Съюза на българските химици. Специално внимание е отделено на прочутата книга на Ева Кюри за Мадам Кюри — пример за феминистка литература от най-високо качество, намерила добър прием и в България.

Съкращения: п. — *превел*; р. — *руски*; изд. — *издание*; попр. — *поправено*; х. — *хърватски*; ф. — *френски*; н. — *немски*

Библиография

1(319). **Аненска, А.Н.** *Михаил Фарадей. Неговия живот. Обществена и научната му дейност. Биографичен очерк* (п. р. Д. Тодоров и Гр. Ив. Грозев). П. Милков, Пловдив, 1899, 89 с.;

2(320). **Арениус, Св.** *Из историята на химията* (п. Г. Кованов). Хемус, С., 1929, 39 с.;

3(321). **Безант, А.** *Окултна химия*. С., 1917, 16 с.;

4(322). **Василковски, П.Е.** *Даровете на блатата. Черното злато* (п. р. Хр. Янков). С приложение на Ас. Златаров — Каменовъглените богатства на България. С., 1928, 52 с.;

5(323). **Василковски, П.Е.** *Живата вода. Минералните извори* (п. р. Хр. Янков). С приложение на Ас. Златаров — Топли и минерални извори в България. С., 1929, 27 с.;

6(324). **Василковски, П.Е.** *Загадката на Земята. Петролът* (п. р. Р. Леваков). С., 1928, 40 с.;

7(325). **Василковски, П.Е.** *Кумирът на човечеството. Златото* (п. р. Хр. Янков). С., 1927, 35 с.;

8(326). **Василковски, П.Е.** *Мъртвото море* (п. р. Хр. Янков). С приложение на Ас. Златаров — Богатствата на Мъртвото море. С., 1929, 24 с. (2 изд. 1936);

9(327). **Василковски, П.Е.** *Приятелят на човечеството. Желязото* (п. р. С. Чукалов, Р. Леваков). С., 1927, 32 с.;

10(328). **Василковски, П.Е.** *Необходимото из живота. Солта* (п. р. С. Чукалов). С., 1928, 40 с.;

- 11(329). **Василковски, П.Е.** *Скитникът минерал. Варовикът* (п.р. А. Пенчев). С приложение на Ас. Златаров — Варовикът в България. С., 1929, 48 с. (2 изд. 1936);
- 12(330). **Василковски, П.Е.** *Скъпоценните играчки. Елмазите* (п.р. Хр. Янков). С., 1928, 43 с.;
- 13(331). **Велчев, С.Х.** *Произход и образуване на въглищата.* С., 1939, 47 с.;
- 14(332). **Ганов, З.** *Първото газово и въздушно нападение над София. Илюстриран разказ из бъдещата война.* С., 1935, 40 с.;
- 15(333). **Гевренов, И.С.** *Войната на гъона против гумата.* С., 1938, 51 с.;
- 16(334). **Дучевски, Б.** *Осветление (по конгреса на Съюза на българските химици).* С., 1940, 39 с.;
- 17(335). **Зидаров, М.М.** *Милиарди и милиарди в морето.* Варна, 1914, 53 с.;
- 18(336). **Златаров, А.** *Из тайните на морето.* С., 1925, 61 с.;
- 19(337). **Златаров, А.** *Хормони и витамини. Проблемата за вътрешната секреция и храненето.* С., 1928, 91 с.;
- 20(338). **Златаров, А.** *По въпроса за титулярството на катедрата по органична химия.* С., 1936, 23 с.;
- 21(339). **Йончев, Т.** *Сили и вещество. Мисли върху градивото на вселената и живота в нея.* С., 1908, 23 с.;
- 22(340). **Йончев, Т.** *Теории и истината. Теориите пред залеза си. Оборване Айнщайновата релативистка теория. Простотворно изложени разсъждения и заключения. Прочетено на 10.И. 1926 г. в заседанието на Българското химическо дружество в София.* С., 1926, 40 с.;
- 23(341). **Йоцов, Л.** *Бележки върху полимеризацията.* С., 1909, 13 с.;
- 24(342). **Кайл, Е.** *Ацетилен или светлина на бъдещето.* С., 1887, 12 с.;
- 25(343). **Калянджиев, Ц.** *Впечатления от една научна обиколка в чужбина.* С., 1939, 16 с.;
- 26(344). **Караогланов, З.** *Минало и настояще на атомизма.* С., 1930, 64 с. (2 попр. изд. 1942);
- 27(345). **Кишпатич, М.** *Сол* (п.х. В.Н. Икономов). Пловдив, 1883, 17 с.;
- 28(346). **Кишпатич, М.** *Образи из минералогията или Културно-историческо и естествонаучно описание на сумпора, фосфора, каменните въглища, железото, солта и златото. Книга за разпространение на полезно четение* (п.х. В.Н. Икономов). Русе, 1884, 133 с.;
- 29(347). **Колев, Т.** *Фарадей. Биография.* С., 1932, 40 с.;
- 30(348). **Колев, Т.** *Димитрий Менделеев. Биография.* С., 1938, 63 с.;
- 31(349). **Константинов, П.Г., Д.К. Бъчеваров.** *Книга Магически задачник. Съдържа 185 различни задачки по свойствата на физиката,*

химията и математиката. Търново, 1892, 54 с.;

32(350). **Крачунов, К.** *Знаменити хора. Бокъл, Бетховен, Дарвин, Кант, Лавазие, Микеланджело, Нютон, Песталоци, Хумболдт, Юго*. С., 1911, 48 с.;

33(351). **Крепелин, К.** *Вода* (п. Д. Мавров, М. Фридманов). С., 1934, 16 с.;

34(352). **Крепелин, К.** *Готварска сол* (п. Д. Мавров, М. Фридманов). С., 1934, 15 с.;

35(353). **Крепелин, К.** *Каменни въглища* (п. Д. Мавров, М. Фридманов). С., 1934, 15 с.;

36(354). **Крепелин, К.** *Минерали; Пясък* (п. Д. Мавров, М. Фридманов). С., 1934, 15 с.;

37(355). **Кръстев, К.В.** *Из химичните тайни на живота*. С., 1940, 64 с.;

38(356). **Кюри, Е. Мария Кюри** (п.ф. Ж. Драгнева). Сл. Атанасов, С., 1939, 414 с.;

39(357). **Кюри, Е. Мадам Кюри**. *Романизирана биография* (ф. О. Тасева-Симеонова, М. Петрова-Коралова). С., 1939, 384 с.;

40(358). **Ласар-Кан, Е.** *Химията във всекидневния живот* (п. Г. Кованов). С., 1940, 287 с.;

41(359). **Ленков, Л.** *Михаил Ломоносов. Велик деец на руската просвета* (п.р. Людмил Стоянов, А. Тодоров). С., 1940, 15 с.;

42(360). **Лъобон, Г.** *Създаване и унищожаване на материята* (п.ф. Н. Мартинов). Самоков, 1913, 55 с.;

43(361). **Лъобон, Г.** *Що е материя? Превръщане на веществото в енергия* (п.ф. Д. Мавров). С приложение на Ас. Златаров — Материя и маса. С., 1926, 47 с.;

44(362). **Марков, Н.Г.** *Минералогия и познания по геологията. Ч. I. Морфологически, физически и химически свойства на минералите*. Русе, 1892, 99 с.;

45(363). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Вода* (п. М. Милчев). Плевен, 1919, 32 с. (2 изд. 1928);

46(364). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Водород и кислород* (п. М. Милчев). Плевен, 1919, 52 с. (2 изд. 1928);

47(365). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Въглерод* (п. М. Милчев). С., 1935, 32 с.;

48(366). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Въглероден двуокис* (п. М. Милчев). С., 1935, 34 с.;

49(367). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение*

за всички неспециалисти и учащи се младежи. *Въздух* (п. М. Милчев). Плевен, 1919, 48 с. (2 изд. 1928);

50(368). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Огън, пламък и спектрален анализ* (п. М. Милчев). С., 1935, 21 с.;

51(369). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Силиций и неговите съединения* (п. М. Милчев). С., 1935, 21 с.;

52(370). **Мартин, Дж.** *Чудесата на химията в популярно изложение за всички неспециалисти и учащи се младежи. Фосфор и азот* (п. М. Милчев). Плевен, 1920, 46 с. (2 изд. 1929);

53(371). **Медаров, Х.** *Магиите на науката. Около 240 най-интересни и лесно изпълними от всекиго увеселителни забавления, фокуси, опити и явления от физиката и химията с около 200 фигури. Според Гастон Тисандие, Вагнер, Фрейер, Бурински, Федо, Брюнел и пр. Ч. I-III.* Лом, 1898, 300 с.;

54(372). **Мирев, Д. С.** *Отговор на една недоброръководна критика от Г. Ранков.* С., 1936, 26 с.;

55(373). **Митев, И.П.** *Витамини.* С., 1940, 96 с.;

56(374). **Морьо, Т.** *Съвременна алхимия.* С., 1928, 64 с.;

57(375). *Народен сборник за следсмъртна прослава на Асен Златаров.* С., 1937, 160 с.;

58(376). **Ненков, В.** *Радий и приложението му.* Пловдив, 1915, 38 с.;

59(377). **Николов, М.А.** *Реакции в твърдо състояние.* С., 1943, 69 с.;

60(378). **Оствалд, В.** *Енергия и превръщанията ѝ* (п.р. К. Попов). Варна, 1903, 23 с.;

61(379). **Оствалд, В.** *Натурфилософия* (п. Д. Тодоров). С приложение на Ас. Златаров — Делото на Вилхелм Оствалд. С., 1925, 303 с.;

62(380). **Орешков, Г.** *Мнемоническо специално упражнение по химия за международните атомни тегла и символи, фиксирани от международния комитет в 1909 г.* Бургас, 1928, 12 с.;

63(381). **Парушев, М.** *Изкуственият каучук.* Бургас, 1944, 28 с.;

64(382). **Петков, С.П.** *Революция в химията.* Търговище, 1935, 32 с.;

65(383). **Пизета, И.** *Естествознанието от Аристотеля до началото на XX век* (п.ф. Ст. Консулов). С., 1907, 120 с.;

66(384). *Полезни изкуства за химия, физика, аритметика, книги (за играене) условие, няколко рецепти и пр.* (п. М. Матеев). Ямбол, 1894, 40 с.;

67(385). **Поликарпов, А.** *Атомът и вселената. Развитие на съвременната атомистика. Устройство и произход на вселената.* С., 1943, 360 с.;

- 68(386). **Попов, К.** *Наръчник по неорганична химия*. Плевен, 1940, 119 с.;
- 69(387). **Професор д-р П.Н. Райков.** *Живот и дело*. Съюз на българските химици. С., 1941, 68 с.;
- 70(388). *Първа помощ по химическо отравяне. Съст. по Наръчника на I-то училище за противоаеропланна отбрана в Лутин— Моравия*. С., 1939.
- 71(389). *Разни изкуства, основани на химията, физиката, астрономията и пр. и пр.* Свищов, 1891, 484 с. (2 изд. 1892);
- 72(390). **Ранков, Г.** *Изкуствено получаване на хранителни вещества*. С., 1927, 16 с.;
- 73(391). **Рачев, Д.И.** *Сярата в природата и медицината*. С., 1940, 48 с.;
- 74(392). **Реформатски, А.Н.** *Химията и живата на природата (Популярна беседа)*. Плевен, 1907, 41 с.;
- 75(393). **Рубакин, Н.А.** *Водата на земята, под земята и над земята*. С., 1905, 31 с.;
- 76(394). **Руссев, К.Р.** *Записки по химия. Лекции, четени във фелдшерското медицинско училище през 1914-1915 учебна година*. С., 1915, 120 с.;
- 77(395). *Сборник в чест на проф. Цоню Калянджиев по случай 75-годишнината му 1866-1941*. Варна, 1942, 201 с.;
- 78(396). *Сборник на Българското химическо дружество за изтеклите 1901-1907 дружествени години*. С., 1910, 196 с.;
- 79(397). **Славцов, Р.** *Стивенсон; Менделеев; Вилхелм Завоевател*. С., 1938, 30 с.;
- 80(398). **Славчев, Д.** *Гума от вар и въглища*. С., 1940, 48 с.;
- 81(399). **Славчев, Д.** *Пътешествия из науката. Беседи за юноши*. С., 1940, 136 с.;
- 82(400). **Славчев, Д.** *Науката, която носи благоденствие*. С., 1941, 80 с.;
- 83(401). *Солта. Нейното производство, обработване, консумация и търговия в Европа*. С., 1918, 84 с.;
- 84(402). **Станков, А.Н.** *Санитарно-химическа защита*. С., 1939, 98 с.;
- 85(403). **Стоенчев, И.В.** *Сбор от практически упътвания, правила, формули, рецепти и пр. за техниците и технически работилници. Паметна книжка*. Варна, 1923, 124 с.;
- 86(404). **Стоенчев, И.В.** *400 технически рецепти и практични упътвания за техниците, майсторите и работниците-специалисти из разните фабрики и работилници*. Варна, 1931, 256 с.;
- 87(405). **Стоилов, Т.** *Пастор Яков Християн Шефер или Малката оса и изнамерването на дървесната хартия. По Алб Нойбургер, И. Цослнер, Фр. Люксенбахер, Г. Матес, Карл Хасек и др.* Русе, 1927, 32 с.;

- 88(406). **Стоянов, С.** *Търговията с химикали*. С., 1928, 16 с.;
- 89(407). **Странски, И.Н.** *Доклад до Съвета на Физико-математическия факултет*. Писмо. С., 1934, 14 с.;
- 90(408). *Съюзът на българските химици и Правилника за хигиенните лаборатории при окръжните и общинските съвети*. С., 1926, 21 с.;
- 91(409). **Табаков, С.И.** *Наука и практика. Необходима книга за всекиго. Сборник от разни способности, рецепти и наставления, отнасящи се до занаятите, изкуствата и практическия живот в град и село*. Книга I. Лом, 1894, 72 с.;
- 92(410). **Талан, Г.** *Диамантът* (п.ф. Д. Петров-Ковач). Тетевен, 1925, 10 с.;
- 93(411). **Тиндал, Дж.** *Топлина и студ*. 6 лекции, четени на децата. Гърново, 1892, 136 с.;
- 94(412). **Тиндал, Дж.** *Успехите на знанието. Реч, казана при откриването на събранието на Британското общество в Белфаст*. Сливен, 1892, 42 с.;
- 95(413). **Тириг, Х.Й.** *Последните открития във физиката (Сътворението на елементите)*. С., 1935, 32 с.;
- 96(414). **Тишков, П.** *Значение на химията в стопанството*. С., 1909, 15 с.;
- 97(415). **Тодоранов, А.** *Съвременна магия, фокусно изкуство (Извлечено по съчинението на английския професор Хофман в руски превод)*. Гърново, 1886, 64 с.;
- 98(416). **Фарадей, М.** *Силите на природата и отношенията помежду им* (п.В. Славов). С., 1882, 111 с.;
- 99(417). **Фарадей, М.** *Историята на една свещ* (п. В. Огнянов). Хемус, С., 1928, 106 с.;
- 100(418). **Федо, Ф.** *Домашна лаборатория. Популярно четиво* (п.р. Ст. Попов). Шумен, 1912, 152 с.;
- 101(419). **Ферворн, М.** *Основните въпроси на естествознанието. С уводна бележка на Д. Гаврийски*. Габрово, 1907, 14 с.;
- 102(420). **Ферсман, А.Е.** *Занимателна минералогия. Как е построена мъртвата природа. Животът и историята на мъртвия камък. Как растат камъните. Кристали-гиганти. Течни и газообразни камъни. Камъни, които служат за храна на хората. Водата и нейната история. Желязо, злато и сребро. Радий и радиеви руди. Червени и сини каменни въглища. Черното злато* (п.р. К. Панчев). С., 1939, 142 с.;
- 103(421). **Фукс, К.В.К.** *Ръководство по определението на минералите с помощта на духалката* (п.н. Ст. Каравелов). С., 1892, 70 с.;
- 104(422). **Фукс, К.В.К.** *Ръководство за определяне на минералите*.

Преработено от Reinhard Brauns, професор в университета в Вопп. С 21 фигури в текста (п.н. Н. Николов, Стр. Димитров). Университетска библиотека № 112, С., 1932, 211 с.;

105(423). **Хаджиолов, А.И.** *Магнезий и живота. Значението на магнезиевите соли за здравия и болния организъм.* С., 1934, 21 с.;

106(424). **Хараланов, Д.** *Наръчник по физика и химия.* Хасково, 1941, 64 с.;

107(425). **Хейг, А.** *Диета и храна във връзка със значението на пикочната киселина като причина за болестите. Наставление за придобиване сила и издръжливост.* С., 1919, 64 с.;

108(426). **Хелмхолц, Х.Л.Ф.** *Взаимодействието на природните сили.* Варна, 1897, 44 с.;

109(427). *Химикът и нашата действителност. Конгресни резолюции, изложения и проекти.* Съюз на българските химици, С., 1934, 112 с.;

110(428). **Цоловски, Р.Ц.** *Наследственост (От биохимична гледна точка).* С., 1927, 16 с.;

111(429). **Цонев, Т.И.** *Електрически трептения. Изпразване на електричеството през газове. Радиоактивност. Електричество и светлина. По Л. Грец.* С., 1922, 143 с.;

112(430). **Цонев, Т.И.** *Електрическо осветление. Дъгови и насветлени лампи. Електрическо отопление и готвене. Електрохимия и галванопластика. По Л. Грец.* С., 1922, 83 с.;

113(431). **Чилов, К.** *Готварската сол като отрова и като лекарство.* С., 1935, 232 с.;

114(432). **Чолаков, Й.** *Делото на професор Стефан Димитров и българската керамика.* С., 1938, 11 с.;

115(433). **Шмид, П.Ю.** *Химия на живота* (п. П. Лазаров). С., 1931, 32 с.;

116(434). **Янков, К., Й. Начев, Ст. Мавродиев.** *Из минералното царство.* Пловдив, 1908, 107 с.

Кой е Георги Кованов?

Навярно Георги Кованов е първенец между химиците, издавали оригинална или преводна химическа литература. Днес неговото име е напълно забравено. То се появява в списъка на членовете на Софийското химическо дружество към Съюза на българските химици от 1938 г. [1]. В този списък Кованов е под № 62, където е отбелязано, че е завършил химия в София и към началото на 1938 г. вече е пенсионер. Всъщност Кованов е

роден в Калофер (20.01.1874 г.) и е следвал химия в Швейцария, след което дълги години е упражнявал учителската професия. Починал е през 1948 г. в София. Бил е между най-дейните членове на Съюза на българските химици. В съюзното списание *Химия и индустрия* са поместени много негови статии и бележки, главно с информационен характер. Някой може да каже, че Кованов е превеждал (главно от руски език), поради материален недоимък в края на живота си. Това обаче не е вярно. Тази дейност е свързана с голямата му любов към новостите в химията и изостреното му обществено чувство към колегията и младите поколения, които според интелегентните сили в България от това време трябва да получават качествена духовна храна. Преводите на Кованов са преразказ на оригиналните авторски идеи и в този смисъл перото на преводача често замъглява перото на автора. Може би това е свързано с учителската му професия — учителят трябва в дълбочина да познава материята, която преподава, но нейното изложение трябва да бъде съобразено с нивото на учащите се, за да може и те в най-пълна мяра да усвоят коментираните идеи и резултати.

Днес ние разполагаме само с кратки спомени на Йордан Чолаков за Георги Кованов [2]. Както е известно, инж. Йордан Чолаков, по-късно професор в Химико-технологичния институт, е дългогодишен редактор на *Химия и индустрия*. Той е завършил инженерна химия през 1930 г. в Берлин и е бил ръководител на основаната през 1963 г. Катедра по икономика на химическото и металургичното производство и декан на Факултета по органична технология в ХТИ — София [3]. В тези спомени [2] Чолаков споделя: „Като личност той (Кованов) бе с богато чувство за хумор и театрални прояви. Декламираше добре, имитираше с верен усет за мимика и душевен трепет, разказваше с голямо майсторство анекдоти. Бе сърдечна натура, много чувствителна и сантиментална. Не рядко се виждаха сълзи на очите му, когато се говореха думи на мъка.“ По-нататък Чолаков пише: „През годините, когато в столицата се намираха най-различни кафенета, в едно от тях обичаше да престоява 1-2 часа и Георги Кованов. Той много рядко ще пие нещо, или ще играе на табла. И все пак, с упоритостта на някакъв педант, той отиваше в определения час в кафенето и престояваше там предвиденото време. Запитате ли го за непонятната му упоритост да бъде в кафенето на всяка цена през деня, той започва да ви уверява, че така организмът му се имунизира спрямо най-различни заболявания, които посетителите носили със себе си. Нищо не бе в състояние да го разубеди в схващането му.“

Една рядко хубава книга

Така проф. Иван Трифонов е озаглавил краткия си отзив за книгата на Ева Кюри за Мадам Кюри, публикуван в *Химия и индустрия* [4]. Ето го: „Едва ли е излизала в нашата преводна литература книга, заслужаваща по-голяма и по-искрена похвала от току-що излязлата от печат книга „Мария Кюри“ от Ева Кюри, превод на Живка Драгнева, книга 1, година IV на библиотека „Златни зърна“. Този затрогващ сърцето и възвисяващ духа роман-биография, който е днес безспорно една от най-търсените книги в света, трябва да бъде прочетен от всеки културен човек, без разлика на пол, възраст или обществено положение. Особено наложително е това пък за нас, химиците... У всекиго прочитането на тази книга ще остави едно възторжено, светло чувство! Преводът на Живка Драгнева е великолепен: чудният разказ на Ева Кюри за майка ѝ се чете с истинска наслада.“

Попитали една млада американка-домакиня, занимаваща се още със земеделие, каква друга кариера би искала да има. Отговорът бил : „Бих искала да уча химия като Мадам Кюри“ [5]. Тази фраза, навярно измислена, кратко изразява огромното влияние на една книга върху мисленето и поведението на едно-две поколения млади жени навсякъде по света в навечерието на Втората световна война. След книгата на Ева Кюри, екранизирана през 1943 г. в САЩ [6], жените в културния свят, родени през двадесетте години на XX век, вече не са като тези, родени десет или двадесет години по-рано. Прави чест на България, че почти едновременно с публикуването на оригинала два качествени негови превода се появяват в нашите книжарници.

Загадка е тази книга как би се възприела от сегашното поколение млади български жени, за които класическият феминистки проблем *veiling/unveiling* [забулване/разбулване] [7] отдавна не е морално изпитание.

Заклучение

Значението на научно-популярната литература за формиране на интерес на младите поколения към проблемите на науката е огромно. Младият човек чете безразборно, но и случайно попаднала му книга, дори и когато не е с високо качество, може да преобрази неговия живот. Това е известно отдавна. Затова на научната литература за деца просветеното общество е отделяло специално внимание и XVIII и XIX век са ни оставили забележителни образци [8]. Някои от тях виждаме в библиографията по-горе. Тази

полезна издателска дейност е продължила и след краха на Царство България през есента на 1946 г. Навярно по-възрастните химици си спомнят с умиление непретенциозните по оформление и обем книжки на библиотека „Популярна наука“, издавани от издателство „Народна култура“ в края на четридесетте години на миналия век. Някои от авторите в горната библиография са продължили да публикуват и в следващите години. Хубава и полезна книга издаде Дончо Славчев през 1957 г. [9].

Днес качествена научно-популярна литература за деца и юноши практически няма. Това съвпада с ослабналия интерес на младите поколения към природните науки и е в синхрон с липсата на желание да се търси и обича печатната книга. Това явление обаче е временно и ролята на учителите, специалистите, авторите, родителите за преодоляването му е от съществено значение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Списък на членовете на Съюза на българските химици. 1. Софийско химическо дружество. *Химия и индустрия*. **16**, 290 (1938).

2. **Чолаков, Й.** Спомени за Георги Кованов. *Химия и индустрия*. **26**, 110 (1948).

3. **Цонев, М.** *Дейци на Българското инженерно-архитектно дружество БИАД 1893-1949*. Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“, С., 2001, с. 217.

4. **Трифонов, И.** Една рядко хубава книга. *Химия и индустрия*. **18**, 48 (1939).

5. **Hugh Crawford, T.** *Glowing Dishes: Radium, Marie Curie, and Hollywood*. *Biography*. **23**, 71 (2000).

6. **LeRoy, M.** *Madam Curie*. Metro-Goldwyn-Mayer, 1943 (Greer Garson в ролята на Мария Кюри и Walter Pidgeon в ролята на Пиер Кюри).

7. **Iordanova, L.** *Sexual Visions: Images of Gender in Science and Medicine between the Eighteenth and Twentieth Centuries*. Univ. Wisconsin Press, Madison, 1989.

8. *Science for Children. Popular Science in the Nineteenth Century*. In *7 Volumes*. Thoennes Press, 2003, 3057 pp.

9. **Славчев, Д.** *Химията през вековете. Четива и разкази за юноши*. „Народна просвета“, С., 1957, 198 с.

CHEMICAL LITERATURE FROM THE PERIOD OF THE THIRD BULGARIAN KINGDOM. 5. CHEMISTRY FOR THE DAILY LIFE

Summary. The fifth part of the complete bibliography of chemical books published in the period of the Third Bulgarian Kingdom (1878-1946) contains books devoted to chemistry for the daily life. Their number is 123. In the most cases it is supposed young people to read these books. In this way these freshmen will keep their attention and interests to science and it is of importance for their future activity and carrier. Original publications, compilations and translations are enlisted. Georgy Kovanov, a member of the Union of the Bulgarian Chemists, was very active both as an author and translator of chemical literature. Personal data for this man who died in 1948 are presented. There are two Bulgarian versions (1939) of *Madam Curie* by Eva Curie. The impact of that book on the young Bulgarian women just before the WW2 is commented.

✉ **Professor B.V. TOSHEV,**
Department of Chemistry Education,
University of Sofia,
1 James Bourchier Blvd., 1126 Sofia, BULGARIA
toshev@chem.uni-sofia.bg